

СРЕТІЧНІ КНИГІ.

Вл. Жаботинський.—Фельетона. Стор. 286.
СПБ. 1913.

Книгу д. Жаботинського російська журналістка зустріла здебільшого дуже неприхильно. Особливо обурювалися нею земляки автора—євреї, що пишуть в російській пресі. І це легко зрозуміти, перечитавши талановиті, справді кров'ю е-рсії й соком нервів писані „Фельетони“ д. Жаботинського. Російська журналістика не звикла ні до таких думок, які висловлює автор, ні навіть до мови, якою він її думки висловлює. А що до земляків автора, що свою діяльність повертають на асиміляторство, то їм спеціально достається од д. Жаботинського найгірше. І автори, розуміється, за це не прощали його „раздбывали“ на всі а-завки не то в ліберальній, а навіть і лівій пресі за його „націоналізм“, мало не за „реакціонерство“.

А тим часом варто звернути найсерйознішу увагу на цю книгу, варто зрозуміти її. Та для цього мало уявно її перечитати, але треба її передумати та відчутти, прийняти її не тільки розумом, але й серцем, бо вона ошкоро обертається і до логіки й до почуття, однакowo промовляє і до розуму й до серця. І збути її обуренням кі горожанським пафосом хоч і дуже легко, та нічого не варто ні те обурення, ні той пафос, бо не цим роз'яснюється та жива й надзвичайна пекуча проблема, яку ставить і розв'язує по своєму д. Жаботинський. На легку перемогу своїх опонентів він може просто не зважати, бо вони й близько не підійшли до тієї проблеми і їхнє обурення та пафос дурно пропадають у повітрі. Проблема ця—національне питання.

Автор—євреї, і не тільки з цим не криється, не тільки не одгрусює порох рідної нації од ніг своїх, але, як сіоніст, національну справу єврейську ставить надзвичайно різко й виразно.

„Я люблю мій народ і Палестину: это моя земля, это ремесло моей жизни, и ничего мнѣ на свѣтѣ больше не

нужно. И когда разразается гром, и расквѣтает душа мечется съ жалобными воплями и ищутъ пластыря для скорѣй помощи, я стискиваю зубы, собираю мои силы и дѣлаю дальше работу моего ремесла“ („Въ траурные дни“). По справді „исповѣданіе вѣры“, в якому д. Жаботинський жадним не поступивши словом, хоча, як і в кожному символі віри, напевне є тут переборщення віруючої людини. Так, „ниче-го мнѣ на свѣтѣ больше не нужно“—це занадто багато сказано, бо автор нічого людського не пується й не арається; але й це вірно в тому розумінні, що все людське зводить він до національного, усі зв'язки соціально-го життя переводить і розглядає крізь призму національних розгннів. І розглядає так, що хто поспробує зрозуміти його позицію і до того ж відчутти її—той не пройде з холодним серцем, той зачепиться за палку й щирого його мову. І жалувати за це не буде.

Дві є позиції, на які цілком свої удари д. Жаботинський: одна—становище „общерусского“ інтелігенція, що нехтує національну справу, формально піднімавши своє національне вселюдським („русское называется общелюдвѣским“); друга—становище єврейського асимілятора,—„патріота кожного попустуанка“, або „единственного музыканта на чужой свадьбѣ, съ которой хозеява уши“, як фігурально висловлюється д. Жаботинський. Властиво кажучи, таку відчужу характеристику можна прикласти до асиміляторів кожної національності, бо, сами приставши до пануючої нації, вони силкуються працювати тільки на неї, забуваючи про інтереси своїх народів, і бувають часто справді єдиними заступниками отієї „общерусской культуры“ серед недержавних націй. Багато з українців, напр., може так само проказати за Жаботинським до своїх асиміляторів—отих землячків „малоросів“: „мы преувеличиваемъ свою ненависть, чтобы она помогала нашей любви, мы натянемъ струны до послѣдняго предѣла, потому что насъ

мало и намъ надо работать каждому за десятерыхъ, потому что вы сбѣжали, и за вами еще другіе сбѣгутъ по той-же дорогѣ“. Але не турбуйтеся—додає д. Жаботинський: „если не надорвемся, мы постараемся обработать и за васъ“ („О еврейхъ и русской литературѣ“). Вина спеціально єврейських асиміляторів у тому, що вони поводяться, як підсудні, і допомагають русифікації инородців, стягаючи пям на себе загальну ворожнечу серед неповнозних націй. Українська преса, бере за приклад д. Жаботинський, і поступова й демократична, але коли „рѣчь заходить о русификаторской роли еврейской интеллигенціи“, ця преса виступає односторонньо проти євреїв. І д. Жаботинський признає в цьому рачію, бо коли б єврейство не допомагало русифікувати міста, то вони мали б зовсім иний з національного боку вигляд, ніж тепер, коли „асимілированные євреи... дѣйствительно оучились въ роли единственныхъ публичныхъ носителей и насажателей русской культуры“ („На ложномъ пути“). І автор заклинає землячків обидшити цю зневажливу ролу русифікаторів і виробити „линию поведения“ й на завтрашній день, працюючи для свого народу на його національному ґрунті, будуючи свої власні маяки.

Автор, як рідко хто з чужих людей, зрозумів суть українського питання й часто вертається до українських справ не тільки для ілюстрації національної справи взагалі, але говорить про його й спеціально. Такі статі, як „Фальсифікація школи“, „О языккахъ и проземѣ“, „Урокъ юбилея Шевченко“, цілком збудовані на українському матеріалі, і д. Жаботинський дав йому оригінальне осяєння. „Смѣло можно сказать,—піше він напр., відповідаючи д-ві Струве,—что разрушение спора о национальнoмъ характерѣ Росіи почти всецѣло зависитъ отъ позиціи, которую займетъ тридцатимиллионный украинскій народъ. Согласится овъ обруеться—Росія пойдетъ по одной дорогѣ, не со-

гласится—она волей-неволей пойдетъ по другойо пути“ („О языккахъ и проземѣ“). І для автора ясно, куди нахилиться порішення українського питання: своїм націоналізмом випрожден український народ показав, що не хоче бути „безплатнимъ приложениємъ“ до пануючої нації. Особливо красномовно за це промовляв Шевченко ювілей, для автора—„фактъ поключительной симптоматической важности, предъ лицомъ котораго, если бы мы были разумны, опытно и предумотрительны, слѣдовало бы пересмотрѣть нѣкоторые существенные элементы нашего мировоззрѣнія“ („Урокъ юбилея Шевченко“). Шанувати Шевченка—значить насамперед „принять все то, что связано съ этимъ именемъ“, тобто—що нема і не може бути однієї культури в державі, в якій живе з сотня народів і що український народ повинен знати і займе належне йому місце.

Ми бачимо, як розходиться те, що говорить д. Жаботинський, з звичайними, скажу так—офіціальними резами в російській журналістці, хоча автор і далеко стоїть од шовнізму, признає силу російської культури, „желая съ ней жить и дальше въ тѣсной близости духовнаго обина“ („О языккахъ...“). Багатьом такі незалежні стосунки не подобаються, як не подобаються і ті взаки, що „всюду на окраинахъ русской культура появилась только послѣ того, какъ земскій ярлыкка расчистилъ ей дорожку, заточивъ сапожниками всекъ ее конкурентовъ“ (ibid.). Це діло не самого смаку, звичайно, а й того централістичного світогляду, що панує серед „общерусского“ громадянства. Отже не диво, що обуренням зустріли та цю „сретичну книгу“. Але з тим більшим правом можемо рекомендувати її українському читачеві, який знайде тут в захоплюючій, талановитій формі чимало для себе цікавого й важачого, чого не можна було використати цілком у газетній замітці.